

JUHLAJULKAISU

MATTI YLÖSTALO

1917 · 4/2 · 1987

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

VAMMALA 1987. VAMMALAN KIRJAPAINO OY

ISSN 0356-7222

ISBN 951-855-087-5

ISBN 978-951-855-870-8 (PDF)

Hyödyllisyysmallisuoja

Alustavia huomautuksia

Suomen lainsäädäntö tuntee seuraavat teolliset yksinoikeudet: toiminimi, tavaramerkki, mallioikeus ja patentti. Sen sijaan hyödyllisyysmalleja (Gebrauchsmuster, utility model, nyttighetsmodell, bruksmönster) ei toistaiseksi suojata.¹ Teollisoikeudellinen lainsäädäntö on Pohjoismaissa varsin yhdenmukaista. Muissakaan Pohjoismaissa ei ole hyödyllisyysmallia koskevaa lainsäädäntöä. Kysymys tämän suojamuodon tarpeellisuudesta on aina silloin tällöin ollut esillä Suomessa sekä muissa Pohjoismaissa.²

Patentilla suojataan tiettyä teknistä ratkaisua. Mallioikeuden kohteena taas on tavaroiden ulkonäkö. Mallioikeuslakimme (12. 3. 1971/221) perustuu Mallisuojakomitean mietintöön vuodelta 1966 (komiteamietintö 1966: A 13). Toisin kuin eräissä muissa maissa Suomen mallioikeuslain nojalla voidaan suojata sekä esteettistä muotoilua ns. koristemalleja että funktionaalista muotoilua ns. hyötymalleja. Tätä perustellaan KM 1966: A 13 s. 18 seuraavasti:

»Teollisen muotoilun kehityksen kannalta on tärkeätä, ettei liiaksi rajoitetun mallisuojalainsäädännön johdosta kehitystä johdeta yksinomaan käyttöesineiden pinnalliseen koristeluun, vaan luodaan edellytykset todella konstruktiviselle muotoilulle, jossa myös esineen käyttökelpoisuudelle ja sen valmistukseen liittyville taloudellisille näkökohdille annetaan riittävä osuus. Muotoilijoiden ja teollisuuden kannalta lienee näin ollen tärkeätä, että on olemassa mahdollisuus saada suojaa sekä koristemalleille että malleille, joiden muotoilu määräytyy käytännöllisten näkökohtien mukaan.»

¹ Patentti- ja mallioikeushakemusta tehtäessä prioriteettiperusteena voidaan kuitenkin vedota jossakin Pariisin konvention jäsenvaltiossa aikaisemmin tehtyyn hyödyllisyysmallihakemukseen (Ks. PatL 6 § 1 mom. ja MalliA 8 §).

² Ks. esim. *Ljungman, Seve*, Utvidgat mönsterskydd? NIR 1956 s. 1 ss., *Godenhjelm, Berndt*, Synpunkter på mönsterskyddet de lege ferenda, NIR 1959 s. 111 ss., *Hansson, Håkan*, Om uppbyggnaden av ett kombinerat patent- och nyttomönsterskyddssystem, NIR 1961 s. 151 ss., *Østerborg, Lise*, Indledende bemaerkninger til indførelse af brugsmønsterbeskyttelse i Danmark, NIR 1984 s. 18 ss.

Virpi Tiili

Mallisuojakomitea pohti myös hyödyllisyysmallisuojan tarpeellisuutta ja päätyi kielteiseen lopputulokseen (s. 18): »Pohjoismaiset komiteat eivät kuitenkaan ole katsoneet aiheelliseksi suositella Gebrauchsmuster-tyyppisen suojamuodon käyttöön ottamista.»

Suomalaisessa mietinnössä kannanottoa ei perustella. Sen sijaan Ruotsin vastaavassa mietinnössä (SOU 1965: 61 Mönsterskydd s. 83 s.) esitetään mm. seuraavat perustelut:

»Utredningen, som sålunda övervägt spörsmålet om en särskild skyddsform för enklare konstruktioner (Gebrauchsmuster), får *sammanfattningsvis* uttala följande. Det har icke framkommit övertygande skäl för att föreslå en sådan skyddsform vid sidan om patent och mönsterrätt. Däremot har såsom ett starkt skäl mot varje form av ensamrätt till enklare konstruktionsidéer framträtt den omständigheten, att man, när det gäller en teknisk idé som ligger under patenterbarhetsgränsen, principiellt måste utgå ifrån att varje fackman på området är i stånd att åstadkomma samma sak. Ytterligare ett viktigt skäl i samma riktning har varit, att ett icke obetydligt mått av skydd erbjudes genom den av utredningen föreslagna mönsterrätten, som skall omfatta även nyttomönster. De nordiska mösterkommittéernas samfälliga inställning är, att Gebrauchsmuster icke vidare bör övervägas inom mösterlagstiftningens ram. Då dessutom de nordiska patentkommittéerna varit negativt inställda till saken, har det för utredningen framstått såsom ett betydelsefullt skäl emot Gebrauchsmuster, att en dylik skyddsform icke har gehör i grannländerna och vid sådant förhållande icke lämpligen bör införas här i riket. Den stora enhetlighet på patenträttens område, som nåtts av de nordiska patentkommittéerna, skulle nämligen enligt utredningens mening uppläckras på ett allvarligt sätt genom ensidigt antagande av ett Gebrauchsmustersystem. På grund av det anförda kan utredningen icke anbefalla, att någon skyddsform av typen Gebrauchsmuster införligas med den svenska lagstiftningen.»

Hyödyllisyysmallisuoja eräissä maissa

Toistaiseksi hyödyllisyysmallisuoja ei ole toteutettu kovinkaan monessa maassa. Tällainen suojamuoto on mm. Brasiliassa, Espanjassa, Japanissa, Kiinassa, Portugalissa, Puolassa ja Saksan liittotasavallassa. Lainsäädäntöä valmistellaan parhaillaan ainakin Hollannissa.

Saksan liittotasavalta

Saksan liittotasavallan ensimmäinen hyödyllisyysmallilaki (Gebrauchsmustergesetz) on peräisin viime vuosisadan lopulta vuodelta

1891. Nykyinen säännöstö on vuodelta 1968 (muutettu vuonna 1980). Nykyisen lain 1 §:n mukaan hyödyllisyysmallina voidaan suojata työkalut ja käyttöesineet tai niiden osat, jos ne on tarkoitettu palvelemaan työ- tai käyttötarkoitusta uuden muodon, järjestelyn tai muokkauksen johdosta. Oikeuskäytännön mukaan tämä merkitsee sitä, että suojan kohteen tulee olla kolmiulotteinen ja luonteeltaan hyödyllinen. Suojan saannin edellytyksenä on uutuus sekä tietty määrä keksinnöllisyyttä. Rekisteröintiä haettaessa ei hyödyllisyysmallin uutuutta eikä keksinnöllisyyttä tutkita. Tämä merkitsee sitä, että jos hakemus täyttää muodolliset vaatimukset, hyödyllisyysmalli rekisteröidään (ns. ilmoitusmenetelmä). Hyödyllisyysmalli on voimassa kolme vuotta. Aika lasketaan hakemuspäivän jälkeisestä päivästä. Suoja voidaan uudistaa toiseksi kolmivuotiskaudeksi. Suoja-aika on siis varsin lyhyt eli kuusi vuotta.

Länsi-Saksassa voidaan tehdä myös ns. apuhyödyllisyysmallihakemus (Gebrauchsmusterhilfsanmeldung). Tämä tarkoittaa sitä, että yleensä samanaikaisesti patenttihakemuksen tekemisen kanssa jätetään apuhyödyllisyysmallihakemus, jossa pyydetään hakemuksen kohteen rekisteröimistä hyödyllisyysmallina, jos patenttihakemus hylätään. Patentti- ja hyödyllisyysmallihakemuksella on tällöin sama etuoikeuspäivä. Apuhyödyllisyysmallihakemusta ei kuitenkaan tarvitse jättää samana päivänä kuin patenttihakemus. Apuhyödyllisyysmallihakemus voidaan myös muuttaa tavalliseksi hyödyllisyysmallihakemukseksi, jolloin sen käsittely ei joudu odottamaan patenttihakemuksen ratkaisemista. Näin on syytä menetellä esimerkiksi silloin, kun loukkausvaara on olemassa ja tarvitaan välitöntä suojaa.

Saksan liittotasavallan lain mukaan on myös mahdollista tehdä samaa teknistä ratkaisua koskeva patentti- ja hyödyllisyysmallihakemus. Hyödyllisyysmallin rekisteröinti ei muodosta estettä myöhemmälle patentin myöntämiselle sillä edellytyksellä, että patenttihakemus on tehty ennen kuin hyödyllisyysmallihakemus on tullut julkiseksi. Patenttihakemuksen tekijä voi myös myöhemmin hakea hyödyllisyysmallia samalle tekniselle ratkaisulle. Tässä tapauksessa hyödyllisyysmalli jää voimaan vain, jos patenttia ei myönnetä.

Milloin tahansa hyödyllisyysmallin voimassaoloaikana voidaan tehdä hakemus hyödyllisyysmallirekisteröinnin julistamisesta mitättömäksi. Tällainen mitättömyyshakemus on mahdollista tehdä myös rekisteröinnin voimassaolon päätyttyäkin. Mitättömyysperusteena voidaan vedota uutuuden puuttumiseen taikka olemassaolevaan aikaisempaan patentti- tai hyödyllisyysmallirekisteröintiin.

Saksan liittotasavallan hyödyllisyysmallilakia ollaan parhaillaan uudistamassa. Ehdotus lain muuttamisesta on tehty Bundestagille

(Deutscher Bundestag 10. Wahlperiode, Drucksache 10/3903, Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gebrauchsmustergesetzes). Ehdotuksen mukaan muutokset tulisivat voimaan vuoden 1987 alusta lukien. Hyödyllisyysmallisuojan kohdetta esitetään jonkin verran laajennettavaksi. Ehdotettu 1 § kuuluu seuraavasti:

»(1) Als Gebrauchsmuster werden Arbeitsgerätschaften, Gebrauchsgegenstände oder Teile davon geschützt, die eine neue Gestaltung, Anordnung, Vorrichtung oder Schaltung aufweisen, auf einem erfinderischen Schritt beruhen und gewerblich anwendbar sind. Der Gegenstand des Gebrauchsmusters kann auch aus mehreren zusammengehörigen Bestandteilen bestehen.

(2) Als Gegenstand eines Gebrauchsmusters im Sinne des Absatzes 1 werden insbesondere nicht angesehen:

1. Entdeckungen sowie wissenschaftliche Theorien und mathematische Methoden;
2. ästhetische Formschöpfungen;
3. Pläne, Regeln und Verfahren für gedankliche Tätigkeiten, für Spiele oder für geschäftliche Tätigkeiten sowie Programme für Datenverarbeitungsanlagen;
4. die Wiedergabe von Informationen.

(3) Absatz 2 steht dem Schutz als Gebrauchsmuster nur insoweit entgegen, als für die genannten Gegenstände oder Tätigkeiten als solche Schutz begehrt wird.»³

Ehdotettu uusi säännös ei enää edellytä sitä, että suojan kohteen tulee olla tietyn muotoinen. Myös yhteenkuuluvien osien suojamahdollisuus todetaan säännöksessä nimenomaan. Erityisesti on syytä todeta, että uusi säännös mahdollistaa kytkentöjen suojaamisen hyödyllisyysmallina. Suojan kohteena voisivat vastaisuudessa siis olla esim. elektroniset, hydrauliset ja pneumaattiset kytkennät. Sen sijaan meneelmiä koskevat keksinnöt jäävät ehdotuksen mukaan edelleen hyödyllisyysmallisuojan ulkopuolelle.⁴

³ Hyödyllisyysmallisuojan kohdetta tarkennetaan lisäksi 1 a §:ssä: »Als Gebrauchsmuster werden nicht geschützt:

1. Gegenstände, deren Veröffentlichung oder Verwertung gegen die öffentliche Ordnung oder die guten Sitten verstossen würde: ein solcher Verstoss kan nicht allein aus der Tatsache hergeleitet werden, dass die Verwertung des Gegenstandes durch Gesetz oder Verwaltungsvorschrift verboten ist. Satz 1 schliesst den Schutz für einen unter § 3 a fallenden Gegenstand nicht aus;
2. Pflanzensorten oder Tierarten.»

⁴ Tästä hyödyllisyysmallisuojan kohteen rajaamisesta on länsisaksalaisessa oikeuskirjallisuudessa käyty vilkasta mielipiteenvaihtoa. Erityisesti *Friedrich-Karl Beier* (artikkelissa Gebrauchsmusterreform auf halbem Wege: Die überholte Raumform, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht 1986 s. 1 ss.) on ollut sitä mieltä, että ns. Raumform-vaatimuksesta tulisi vihdoinkin kokonaan luopua: »Die Beschränkung des Gebrauchsmusterschutzes auf sogenannte Raumform-Erfindungen ist rein historisch bedingt, durch die technologische Entwicklung überholt und durch keine noch heute an-

Hyödyllisyysmallisuojasta

Hyödyllisyysmallin suoja-aikaa esitetään pidennettäväksi kahdeksaan vuoteen. — Apuhyödyllisyysmallijärjestelmästä on tarkoitus luopua. Sen sijaan hakijalla tulee olemaan mahdollisuus milloin tahansa kahdeksan vuoden aikana patenttihakemuksen jättämisestä (viimeistään kaksi kuukautta ennen patenttihakemuksen hylkäämistä tai patentin myöntämistä) tehdä hyödyllisyysmallihakemus, jolle tulee sama hakemus- ja etuoikeuspäivä kuin ko. patenttihakemuksella on.

Ilmoitusmenetelmä tullaan edelleen säilyttämään.

Japani

Jo vuonna 1905 tuli Japanissa voimaan hyödyllisyysmallilaki. Nykyinen laki on vuodelta 1959 vuonna 1978 tehdyin muutoksin. Hyödyllisyysmallisuoja voi tämän lain mukaan saada sellaisille teollisesti käytettäville ratkaisuille, jotka koskevat esineen tai esineiden yhdistelmän muotoa tai rakennetta.⁵ Japaninkaan laki ei siis anna hyödyllisyysmallisuoja menetelmille.⁶ Hyödyllisyysmalli on voimassa 10 vuotta hakemuksen julkaisemisesta. Toisin kuin Länsi-Saksassa on Japanissa voimassa ns. tutkimismenetelmä, jonka mukaan haetun hyödyllisyysmallin uutuus tutkitaan ennen rekisteröintiä.

Espanja

Espanjassa on hyödyllisyysmalleja suojattu jo vuodesta 1929 lähtien. Espanjan patenttilain hyödyllisyysmallia koskevia säännöksiä on vastikään uudistettu ja uudet säännökset ovat tulleet voimaan vuoden 1986 kesäkuussa. Näiden säännösten mukaan hyödyllisyysmallina voidaan suojata keksintöjä, jotka ovat uusia ja keksinnöllisiä ja antavat

zuerkennenden rechts- oder wirtschaftspolitischen Erwägungen gerechtfertigt. Sie sollte daher im Zuge der anstehenden Gebrauchsmusterreform als nicht mehr zeitgemäss aufgegeben werden.» (Ks. GRUR 1986 s. 3)

Ks. käydystä keskustelusta edelleen *Schlenk, Manfred*, Quo vadis Gebrauchsmusterrecht, GRUR 1985 s. 755 ss., *Pietzcker, Rolf*, Das Gebrauchsmusterrecht in der Neuordnung, GRUR 1985 s. 726 ss., *Gramm, Werner*, Der Gegenstand eines Gebrauchsmusters nach dem Gesetz zur Änderung des Gebrauchsmusterrechts, GRUR 1985 s. 650 ss. ja *Fischer, Ernst & Pietzcker, Rolf*, Gebrauchsmusterreform auf halbem Wege? — Eine Erwiderung, GRUR 1986, s. 208 ss.

⁵ »Any person who has made a device which is industrially applicable and which relates to the shape or construction of articles or a combination of articles may obtain a utility model registration . . .»

⁶ *Inaba, Yoshiyuki*, Patents and Utility Models, AIPPI Journal, June 1984 s. 52.

Virpi Tiili

esineelle tietyn muodon tai rakenteen, joka on hyödyllinen esineen käytön tai tuotannon kannalta.

Espanjassa sovelletaan ilmoitusmenetelmää. Hyödyllisyysmallihakemus tutkitaan vain muodollisesti. Uutuutta ja keksinnöllisyyttä ei tutkita. Hakemuksen kuuluttamisen jälkeen on mahdollisuus tehdä väitteitä hakemusta vastaan. Tehty rekisteröinti voidaan myös myöhemmin julistaa mitättömäksi. Hyödyllisyysmallin rekisteröinti on voimassa 10 vuotta hakemuksen jättöpäivästä lukien. Suoja-aikaa on siis Espanjassa radikaalisti lyhennetty. Aikaisemmin suojajan pituus oli 20 vuotta.

Kiina

Kiinan kansantasavallan ensimmäinen patenttilaki on vuodelta 1984. Lain mukaan patentin voi saada keksintöihin, hyödyllisyysmalleihin ja malleihin. Hyödyllisyysmallia koskevaa patenttihakemusta ei tutkita asiallisesti. Väitteentekoaika hakemuksen kuuluttamisen jälkeen on kolme kuukautta. Hyödyllisyysmallia koskeva patentti voidaan, jos se on myönnetty vastoin lakia, julistaa mitättömäksi. Hyödyllisyysmalli on voimassa viisi vuotta hakemuksen jättöpäivästä. Se voidaan uudistaa kolmeksi vuodeksi.

Hyödyllisyysmallille voidaan myöntää patentti, jos se on uusi, keksinnöllinen ja käyttökelpoinen.⁷ Hyödyllisyysmalli määritellään patenttilain soveltamisohjeissa seuraavasti:

»'Utility model' in the Patent Law means any new technical solution relating to the shape, the structure, or their combination, of a product, which is fit for practical use.»

Suojan kohteena ei siis voi olla menetelmä.⁸

Kansainvälisiä kehityspiirteitä

Kansainvälinen teollisoikeudellinen yhdistys AIPPI käsitteli hyödyllisyysmallien suojaa viimeksi Lontoossa kesäkuussa 1986 (Question 83 Legal and Economic Significance of Protection by Utility Models). Resoluutiossaan AIPPI asettui kannattamaan hyödyllisyysmallisuojan toteuttamista muun muassa seuraavin perustein:

⁷ Ks. tarkemmin Industrial Property, April 1984 Text 2-001, page 001—009.

⁸ Implementing Regulations of the Patent Law of the People's Republic of China 19. 1. 1985. Ks. tarkemmin Industrial Property, March 1985, Text 2—002, page 001.

Hyödyllisyysmallisuoja

»Utility models can encourage inventors and investors to invest in and protect technical developments which do not fulfil the requirements for patentability and to obtain protection both at a lower cost and more quickly.

Consequently utility models are of particular interest to small and medium-sized industries and can promote technical development in developing countries.»

Kysymyksen käsittelyssä kävi selvästi ilmi, että kolme keskeistä hyödyllisyysmallisuojan toteuttamiseen liittyvää ongelmaa ovat

- suojan kohde (suojataanko vain kolmiulotteisia esineitä kuten koneita, työkaluja jne. vai kaikenlaisia teknisiä ratkaisuja mukaan lukien kemialliset menetelmät),
- hyödyllisyysmallisuojan edellytykset (riittääkö pelkkä uutuus vai olisiko vaadittava myös keksinnöllisyyttä),
- tulisiko soveltaa ilmoitus- vai tutkimismenetelmää.

AIPPI:n työryhmän ehdotuksessa hyödyllisyysmallin suoja oli rajattu vain kolmiulotteisiin esineisiin, mutta äänestyksen jälkeen otettiin päätökseen lausuma, jossa todetaan, että on olemassa hyviä perusteita laajentaa suoja koskemaan kaikkia patentoivia keksintöjä. Tämän asian lopullinen ratkaisu jätettiin eri maiden kansallisen lainsäädännön tehtäväksi.

Hyödyllisyysmallisuojan aineellisiksi edellytyksiksi asetettiin uutuus sekä jokin kansallisen lainsäädännön asettama lisäedellytys, joka on kuitenkin vähemmän kuin patentilta vaadittava keksinnöllisyystaso.⁹

Rekisteröinnin edellytyksenä tulee AIPPI:n päätöksen mukaan olla vähintään hakemuksen muodollinen tutkiminen. Rekisteröinnin jälkeen täytyy olla jokin mahdollisuus saada myös uutuus tutkittua, joko rekisteröinnin haltijan tai kolmannen henkilön pyynnöstä.

Suojan kestoajan tulisi olla vähintään 5 vuotta hakemuksesta ja korkeintaan 10 vuotta, jos aineellisia edellytyksiä ei tutkita ennen rekisteröintiä.

Hyödyllisyysmallitoimikunnan asettaminen Suomessa

Suomen Patenttiasiamiesyhdistys lähetti vuonna 1983 hyödyllisyysmallisuoja koskevan kirjelmän kauppa- ja teollisuusministeriölle. Kirjelmässä suositeltiin, että ministeriö ryhtyisi toimenpiteisiin toisaalta

⁹ »An additional requirement, chosen by national law, which preferably should be: the result of a creative effort («schoepferischer Schritt», «apport créatif») in the sense of going beyond the state of the art but being less than the inventive step necessary for the subject of a patent.»

voimassaolevan mallioikeuslainsäädännön muuttamiseksi siten, että mallia esittävien kuvien ohella sallittaisiin kirjallinen selitys ja toisaalta pitemmällä tähtäimellä virittäisi keskustelun hyödyllisyysmallilainsäädännön aikaansaamisesta Suomessa. Perusteluina Patenttiasiamiesyhdistyksen kirjelmässä esitettiin muun muassa mallioikeuslainsäädännön avulla saatavan suojan heikkous ja soveltumattomuus eri aloilla. Kirjelmässä lausuttiin myös, että niissä maissa, joissa hyödyllisyysmallilainsäädäntö on olemassa, se on todettu tarpeelliseksi ja vilkkaasti käytetyksi ja ettei pohjoismaisissa olosuhteissa ole sellaisia erityispiirteitä, jotka ko. suhteessa poikkeaisivat muiden maiden olosuhteista.

Patentti- ja rekisterihallitus pyysi sittemmin em. kirjelmän johdosta lausunnot Kehitysaluerahasto Oy:ltä, Keksijäyhdistysten Keskusjärjestö ry:ltä, Keksintösäätiöltä, Keskuskauppakamarilta, Patenttinsinöörit ry:ltä, Pienteollisuuden Keskusliitolta, Teknologian kehittämiskeskukselta ja Teollisuuden Keskusliitolta. Lausunnoissa suhtauduttiin pääosin myönteisesti hyödyllisyysmallisuojaan toteuttamiseen. Lausunnoissa kiinnitettiin kuitenkin huomiota erityisesti lainsäädännön yhdenmukaisuuteen Pohjoismaissa samoin kuin siihen, että tällaisen uuden suojamuodon tarpeellisuus käytännössä tulisi ensin selvittää.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 20. 3. 1985 toimikunnan, jonka tehtävänä on tutkia hyödyllisyysmallisuojaan tarpeellisuus ja mallioikeuslainsäädännön muutostarve sekä tehdä luonnos tarvittavista säännöksistä.¹⁰ Toimikunnan pidennetty määräaika päättyy vuoden 1986 lopussa.

Muissa Pohjoismaissa ei vastaavaa toimikuntaa ainakaan toistaiseksi ole asetettu. Asiaa kuitenkin seurataan näissä maissa ja tiettyä kiinnostusta hyödyllisyysmallisuojaan tunnetaan ainakin Tanskassa.

Edellä selostettuihin AIPPI:a askarruttaneisiin ongelmiin joutuu myös Suomen hyödyllisyysmallitoimikunta ottamaan kantaa. Vaikein kysymys tulee olemaan hyödyllisyysmallisuojaan kohde: Omaksutaanko vanha ratkaisu suojan kohdentamisesta vain kolmiulotteisiin esineisiin esimerkiksi Länsi-Saksan nykyisen säännösten mukaisesti (mihin vanhaa perua oleva nimitys itsessään näyttäisi viittaavan) vai lähdetään-

¹⁰ Toimikunnan kokoonpano: Puheenjohtaja: johtaja Timo Kivi-Koskinen (Oy Par-tek Ab). Jäsenet: toimitusjohtaja Esko Muukka (Keksijäyhdistysten Keskusjärjestö ry), oikeust.tri Virpi Tiili (Keskuskauppakamari), hovioik. ausk. Kari J. Laine (Pienteollisuuden Keskusliitto), dipl.ins. Pentti Hiltunen (Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry), varatuomari Antti Majjala (Teollisuuden Keskusliitto), patenttineuvos Arne Kolster (Teollisoikeudellinen Yhdistys ry) ja toimistopäällikkö Sirkka-Liisa Lahtinen (patentti- ja rekisterihallitus). Toimikunnan sihteerinä on toiminut varatuomari *Sakari Kauppinen*.

Hyödyllisyysmallisuoja

kö laajentamaan suoja muun muassa kemiallisiin yhdisteisiin ja valmistusmenetelmiin. Tulisiko patentin ja hyödyllisyysmallisuojan kohteen olla mahdollisimman identtinen?

Menetelmien sulkemista hyödyllisyysmallisuojan ulkopuolelle on perusteltu mm. sillä, että hyödyllisyysmallin tarkoituksena on antaa nopea ja halpa suoja, minkä vuoksi tuomioistuinten tulisi loukkaustapauksissa pystyä ratkaisemaan asia ilman asiantuntijoita, mitä ei ole pidetty mahdollisena kemian ja elektroniikan alalla.¹¹ On myös todettu, että menetelmät voitaisiin jättää hyödyllisyysmallisuojan ulkopuolelle, koska niiden pitäminen salaisena on helpompaa kuin markkinoilta sellaisenaan saatavien tuotteiden.¹² Menetelmät tarvitsevat myös yleensä pitemmän suoja-ajan kuin koneita, laitteita jne. koskevat keksinnöt. Kemiallisten menetelmien kehittäminen vaatii yleensä niin suurta ajallista ja rahallista panostusta, että toiminta on taloudellisesti järkevää sillä edellytyksellä, että niille saadaan riittävän pitkä suoja-aika eli patentin suoja-aika.¹³

Hyödyllisyysmallisuojan tarpeellisuutta koskevat selvitykset

Hyödyllisyysmallitoimikunta suoritti hyödyllisyysmallisuojan tarpeellisuutta koskevan kyselyn. Kyselylomake lähetettiin 168:aan erikoiseen ja eri toimialoja edustavaan yritykseen, joista 86 (= 51,2 %) vastasi kyselyyn. Valtaosa vastaajista eli 77 % katsoi ko. suojan aikaansaamisen tarpeelliseksi. Vastaajista 14 % (12 yritystä) ei pitänyt suojaa tarpeellisena. Loput eli 8 yritystä (9 %) ei ottanut kantaa asiaan. Kiinnostus pienissä yrityksissä oli kyselyn mukaan suurempi kuin suurissa (yli 500 työntekijän) yrityksissä. Alle 50 työntekijän yrityksistä 86 % kannatti hyödyllisyysmallisuoja. Sellaisten yritysten kohdalla, joissa oli 50—500 työntekijää, vastaava luku oli 77 % ja yli 500 työntekijän yrityksissä 60 %. Eri alojen yritysten suhtautuminen hyödyllisyysmal-

¹¹ Report Federal Republic of Germany, AIPPI Annuaire 1986/II s. 8.

¹² Report France AIPPI Annuaire 1986/II s. 82.

¹³ Report Spain AIPPI Annuaire 1986/II s. 64 s. Report Denmark AIPPI Annuaire 1986/II s. 47: »Since a legislation concerning utility models will be closely related to the Patents Act, for instance by cumulation of the two types of protection, by use of a utility model as priority basis for a following national patent application or by a right to conversion from a patent into a utility model, the Group finds today that exclusion of certain inventions for which a patent may be obtained from utility model protection should be limited. However, considering the range of products for which there is a particular need for utility model protection the Group is in favour of excluding methods and chemical inventions.»

lisuojan tarpeellisuuteen ei kyselyn tulosten mukaan poikennut toisistaan.

Vastaajilta kysyttiin myös, kannattavatko he hyödyllisyysmallin rekisteröinnissä tutkimus- vai ilmoitusmenetelmää. Tältä osin vastauksista ei juurikaan saada johtoa jomman kumman menetelmän omaksumiseksi. Vastaajista näet 38 % kannatti tutkimusmenetelmää, 30 % ilmoitusmenetelmää ja ottamatta kantaa oli 32 %. Huomattakoon kuitenkin, että vastaajien enemmistö (47 yritystä) piti tärkeänä perusteenä hyödyllisyysmallisuojan toteuttamiselle suojan saamisen nopeutta. Vastaajista 73 % katsoi, että hyödyllisyysmalli voitaisiin ottaa käyttöön Suomessa, vaikka muissa Pohjoismaissa ei näin tehtäisikään.

Toimikunnan suorittama kysely viittaa siis omalta osaltaan selvästi siihen, että yritysmaailmassa teollisoikeuksien täydentämistä hyödyllisyysmallisuojaalla pidetään tarpeellisenä.